

Βαγγέλης Κτιστόπουλος, Κούλα Πανάγου

Ξετυλίγοντας την κόκκινη κλωστή

© 2020 Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ:

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΚΤΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

εκπαιδευτικός- εθελοντής στο Δίκτυο για τα Δικαιώματα
του Παιδιού

ΚΟΥΛΑ ΠΑΝΑΓΟΥ

εκπαιδευτικός, Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού

ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ - ΕΞΩΦΥΛΛΟ:

ΠΑΡΟΥΝΙΑΔΗ ΔΑΝΑΗ

Το παρόν έργο προστατεύεται σύμφωνα με τις διατάξεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993), όπως αυτή έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα, καθώς και από τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας.

Απαγορεύεται απολύτως, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη, με οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή μέρους ή όλου του έργου.

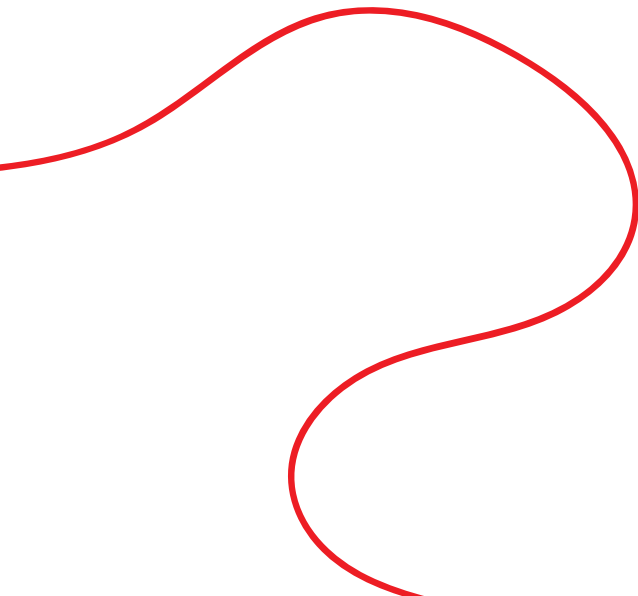
ΔΙΚΤΥΟ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Αλκαμένους 11β - Σταθμός Λαρίσης - Τ.Κ. 104 39 - 210 88 46 590

Βαγγέλης Κτιστόπουλος, Κούλα Πανάγου

**Ζετυλίγοντας
την κόκκινη κλωστή**

ΔΙΚΤΥΟ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Λίγα λόγια για το Δίκτυο	7
Η Δραματική τέχνη στην εκπαιδευτική διαδικασία	11
1 Το περιβάλλον και τα υλικά αρωγοί στην προετοιμασία προγραμμάτων Δραματικής Τέχνης στην Εκπαίδευση	11
2 Η συμμετοχή των μαθητών στη διαμόρφωση του περιεχομένου	12
3 Η Δραματική Τέχνη ως εργαλείο γνώσης, έκφρασης, δημιουργίας	13
4 Το Παιχνίδι Ρόλου, ένα μέσο δραματουργικής έκφρασης	14
Το πρόγραμμα «Ξετυλίγοντας την κόκκινη κλωστή»	17
1 Χαρακτηριστικά ομάδας	18
2 Συναντήσεις Δια Ζώσης	18
3 Συναντήσεις Εξ Αποστάσεως	30
Βιβλιογραφία	33
Παράρτημα	36

A red decorative line starts from the top center, curves down and to the right, loops back to the left, and then continues down and to the right towards the bottom right corner of the page.

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΔΙΚΤΥΟ

Το «Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού» (Δίκτυο) είναι μη κερδοσκοπικό σωματείο που έχει ως στόχο την προάσπιση των δικαιωμάτων του παιδιού, όπως αυτά ορίζονται στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού του ΟΗΕ (1989). Τα μέλη του Δικτύου είναι άνθρωποι που σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα, ιδιαίτερα αυτά των παιδιών, και είναι πρόθυμοι να κινητοποιηθούν για την προώθηση και την προάσπισή τους. Όλοι/ες μαζί αποτελούμε ένα δίκτυο αλληλεγγύης, που χρησιμοποιεί τη δύναμη της γνώσης και του πολιτισμού για να βελτιώσει την ποιότητα ζωής των παιδιών και να τους προσφέρει τη χαρά και τη δημιουργικότητα της ομαδικής προσπάθειας και πρωτοβουλίας.

Αποστολή για εμάς είναι το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού. Όραμά μας ένας κόσμος, όπου τα παιδιά θα μεγαλώνουν υγιή και ευτυχισμένα, η γνώμη τους θα λαμβάνεται υπόψη και τα δικαιώματά τους θα γίνονται σεβαστά.

Με βάση τα παραπάνω, το Δίκτυο απευθύνεται σε όλα τα παιδιά ανεξαρτήτως εθνοτικής καταγωγής, φυλής, φύλου, θρησκείας και γλώσσας, μέσα από εξειδικευμένα παιδαγωγικά προγράμματα, δημιουργικές ομαδικές δραστηριότητες, δράσεις μη τυπικής εκπαίδευ-

σης, καθώς και δράσεις ψυχοκοινωνικής και νομικής υποστήριξης. Επιπλέον, το Δίκτυο αναπτύσσει πρωτοβουλίες και παρεμβάσεις με στόχο την προώθηση, την ευαισθητοποίηση και τον έμπρακτο σεβασμό στα δικαιώματα του παιδιού, ορισμένα από τα οποία ουσιαστικά παραμένουν άγνωστα σε πολλούς/ές ακόμη και σήμερα.

Τα προγράμματα του Δικτύου προωθούν την αλληλεγγύη, τη συνεργασία, τη σύμπραξη, τη δικτύωση, τον εθελοντισμό, τη συλλογικότητα και την κοινωνικοποίηση και δίνουν βήμα στα παιδιά να εκφραστούν.

Η ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Η Δραματική Τέχνη στην Εκπαίδευση είναι μία μορφή τέχνης με καθαρά παιδαγωγικούς και εκπαιδευτικούς σκοπούς (Αυδή & Χατζηγεωργίου, 2007:19). Με βάση τις Αυδή & Χατζηγεωργίου τα στοιχεία του Δράματος είναι: το πλαίσιο, η εστίαση, ο χώρος, ο χρόνος, ο λόγος, η κίνηση, η ατμόσφαιρα και τα σύμβολα (Αυδή & Χατζηγεωργίου, 2007:34).

1| ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΤΑ ΥΛΙΚΑ ΑΡΩΓΟΙ ΣΤΗΝ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΔΡΑΜΑΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Μία βασική δεξιότητα των παιδιών, προκειμένου να προσεγγίσουν τη γνώση ολιστικά και να την κάνουν κτήμα τους, είναι η εμπειρική εξερεύνηση του περιβάλλοντος τους. Στην έρευνα του Ward (Ward, 2013) φαίνεται πως οι παιδαγωγικές διαδικασίες που βασίζονται την Τέχνη βοηθούν το παιδί να κατανοήσει το περιβάλλον του καλύτερα και να διαδράσει με αυτό (Ward, 2013:177).

Οι έννοιες δεν προκύπτουν από τα υλικά αυτά καθ' αυτά, αλλά από τις δραστηριότητες που προκύπτουν από αυτά (Piaget & Inhelder, 2000: 104). Ένα περιβάλλον πλούσιο σε ερεθίσματα (υλικά και

δράσης) (Bäckman, 2014: 3) μπορεί να τα βοηθήσει να κατακτήσουν αποτελεσματικότερα τη γνώση.

Η ανάγκη ενός περιβάλλοντος που βασίζεται στην παιδοκεντρική διδασκαλία είναι ξεκάθαρη στην έρευνα των Marja-Kristiina Lerkkanena κλπ (Lerkkanena, και συν., 2016:154). Μέσα από τέτοιου τύπου διαδικασίες τα παιδιά ανακαλύπτουν τα ενδιαφέροντά τους και διαμορφώνεται η μάθησή τους με τέτοιο τρόπο ώστε να καλύπτονται οι ιδιαίτερες ανάγκες του καθενός. Η εξέλιξη των παιδιών σε περιβάλλοντα που χρησιμοποιούν παιδοκεντρικές μεθόδους μάθησης φαίνεται να είναι μεγαλύτερη συγκριτικά με αυτά που δεν χρησιμοποιούν αμιγώς παιδοκεντρικές διαδικασίες. (Broekhuizen, Mokrovab, Burchinal, Garrett-Peters, & The Family Life Project Key Investigators, 2016).

2| Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ

Συνέχεια του ρόλου του ενήλικου είναι η διαμόρφωση κατάλληλου κλίματος ώστε τα παιδιά να μπορέσουν να παρέμβουν όχι μόνο στο χώρο και στα υλικά, αλλά και σε αυτό καθαυτό το εκπαιδευτικό πρόγραμμα ως συνεργάτες (Duah & Croft, 2011:11). Το παιδί σταδιακά αναλαμβάνει μερικά μέρη μιας δραστηριότητας την οποία αρχικά συντόνιζε κάποιος άλλος (Nunes & Bryant, 1996:22). Με αυτόν τον τρόπο τα παιδιά μπορούν να εμβαθύνουν στην κατανόηση εννοιών. Αυτή η διαδικασία απαιτεί τη συμμετοχή περισσότερων του ενός μαθητών ώστε το αποτέλεσμα να αντιπροσωπεύει το μεγαλύτερο μέρος της τάξης. Τα παιδιά εκπαιδεύονται στο να παράγουν τη νέα γνώση σε «χώρο», ανάμεσα στην άλλη γνώση, που έχει προβλεφθεί να υπάρχει από τους ενήλικους (Chironaki, 2008:119). Ο ενήλικος οφείλει, συνεπώς, να παρέχει αυτόν τον χώρο (και τον αντίστοιχο

χρόνο) ώστε τα παιδιά να αναπτύσσουν τα δικά τους σχέδια σχετικά με τη γνώση που έχουν ανάγκη να προσεγγίσουν.

3| Η ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ ΩΣ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΓΝΩΣΗΣ, ΕΚΦΡΑΣΗΣ, ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ

Η Άλκηστις διαπιστώνει την άμεση σχέση του παιχνιδιού με τη Δραματική Τέχνη τονίζοντας ότι «μόνο έτσι ο ενήλικας ή το παιδί είναι ελεύθερος και δημιουργικός» (Κοντογιάννη, 2000:52). Το παιχνίδι, λοιπόν, μπαίνει στο κέντρο της Δραματικής Τέχνης ως ένα βασικό της στοιχείο.

Μιλώντας για «δραματική Τέχνη στην Εκπαίδευση» δεν αναφερόμαστε στην παράστασή ή στο παίξιμο αυτοσχεδιασμών κλπ. Μέσα από τη δραματική τέχνη τα παιδιά μπαίνουν σε μία διαδικασία εξερεύνησης ενός φανταστικού παρόντος (Reunapova, Leeb, Wuc, Wangd, Maue, & Line, 2013:294).

Σε ένα περιβάλλον φανταστικής εξερεύνησης το παιδί έχει τη δυνατότητα να ενεργήσει χωρίς λογικούς περιορισμούς. Παράλληλα το πλαίσιο της δραματικής τέχνης αποτελεί ένα αόρατο «δίχτυ ασφάλειας» για τα παιδιά. Σε τέτοιο περιβάλλον μπορούν να ξεπεράσουν φόβους και ανασφάλειες που μπορεί να έχουν να κάνουν με διάφορους τομείς της γνώσης τους και συγκεκριμένα με τα μαθηματικά.

Με τα παραπάνω δεδομένα μπορούμε να ορίσουμε τη Δραματική Τέχνη ξεκάθαρα ως μία μέθοδο διδασκαλίας ιδιαιτέρως αποτελεσματική (Moore, 2004:19) που υποβοηθάει στην πολύπλευρη ανάπτυξη των παιδιών (νοητική, κοινωνική, συναισθηματική) (Serap & Gülen, 2009). Αυτό είναι ένα από τα συμπεράσματα της συγκεκριμένης έρευνας που συμπληρώνει: «*πρόκειται για μία παιδοκεντρική δραστηριότητα κατά την οποία το παιδί εκφράζεται, ανακαλύπτει και μαθαίνει*».

Αντίστοιχα οι Ufuktepe & Ozel (Ufuktepe & Ozel, 2002) διαπιστώνουν πως μέσα από δραστηριότητες θεάτρου και μουσικής τα παιδιά μαθαίνουν να

αντιμετωπίζουν τη νέα γνώση χωρίς να φοβούνται το λάθος. Κατά την Moore (Moore, 2004) η Δραματική Τέχνη στην εκπαίδευση επιδρά θετικά στη διδασκαλία ακόμη και συγκεκριμένων γνωστικών αντικειμένων (μαθηματικά, γλώσσα κλη). Συμπληρωματική διαπίστωση της έρευνας είναι πως τα παιδιά αγαπούν τη γνώση μέσα από τη δραματική τέχνη.

Η Δραματική Τέχνη και το παιχνίδι είναι διαδικασίες που έχει ανακαλύψει ο άνθρωπος για την κατανόηση του κόσμου και των φαινομένων του (De Leo, 2003:2).

Η κάθε μορφή Τέχνης, αλλά και το παιχνίδι είναι βασικοί οδήγοι στην νοητική ανάπτυξη του παιδιού (Vygotsky, 1978:101). Τα παιδιά μέσα από το παιχνίδι δημιουργούν μοτίβα ώστε αυτό να έχει νόημα για τα ίδια. Παράλληλα παράγουν ένα δεύτερο δικό τους κόσμο μέσα από το παιχνίδι (Kohkas theory in Vygotsky, 1978:102).

Κατά τον Piaget (Piaget & Inhelder, 2000:193-197) τα γεγονότα που οδηγούν στη γνώση είναι: Το παιχνίδι, η ομαδική δράση και η λεκτική επικοινωνία. Αντίστοιχα στην έρευνα των Serap & Gülen (Serap & Gülen, 2009) το παιδί μέσω του παιχνιδιού αναπτύσσει όλες τις αισθήσεις του και τις δεξιότητες του. Ετοιμάζει, με άλλα λόγια, το νοητικό δυναμικό του για τη γνώση.

4| ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΡΟΛΟΥ, ΕΝΑ ΜΕΣΟ ΔΡΑΜΑΤΟΥΡΓΙΚΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ

Το παιχνίδι ρόλου είναι μία βασική διαδικασία της δραματικής τέχνης (Κοντογιάννη, 2000:70). Είναι μία μέθοδος που χρησιμοποιείται ευρέως ως εργαλείο μάθησης. Βοηθάει ιδιαίτερα μαθητές που δυσκολεύονται σε συγκεκριμένους τομείς γνώσης ή συμπεριφοράς. Η εφαρμογή του ενδείκνυται ιδιαίτερα στην προσέγγιση πιο πολύπλοκων συστημάτων ή ιδεών (Ching, 2014: 295).

Τα παιδιά αναλαμβάνουν ρόλους ανάλογα με τις καταστάσεις που έχουν να διαχειριστούν. Μέσα από αυτό μπορούν να ερμηνεύουν με διαφορετικούς τρόπους τον κόσμο (Κοντογιάννη, 2000:71). Το παιχνίδι ρόλου βασίζεται ιδιαίτερα σε κάποιες συνθήκες που είναι απαραίτητες για την αποτελεσματική λειτουργία του. Κατά τον Yardley (Yardley, 1995: 117) για να γίνει αποτελεσματικό το παιχνίδι ρόλου χρειάζεται: η αναφορά λεπτομερειών κάθε σκηνής, η διευκρίνιση του τόπου και του χρόνου και τέλος και προσωποποίηση του παιχνιδιού ώστε να εντάξουν τα παιδιά τα προσωπικά τους στοιχεία. Έχει το χαρακτήρα του αυτοσχεδιασμού και μπορεί να κινηθεί στα μονοπάτια της γνώσης ακόμη και όπως αυτά διαμορφώνονται από ένα αναλυτικό ή διαθεματικό πρόγραμμα σπουδών (Moore, 2004: 11).

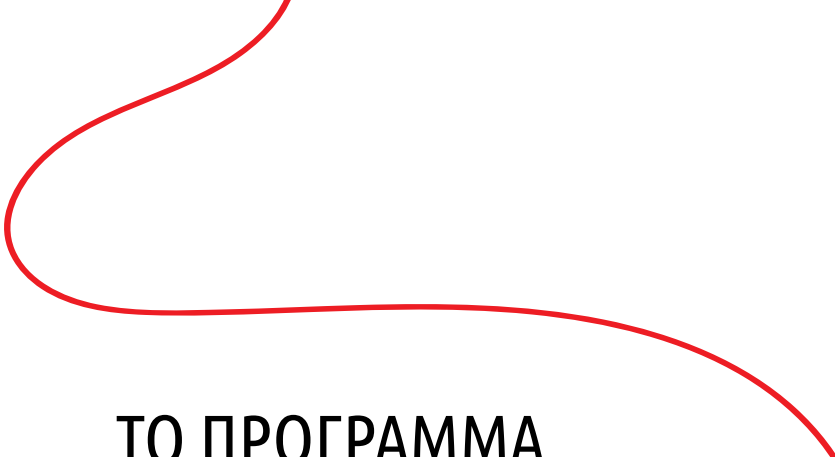
Το παιχνίδι ρόλου μπορεί να βοηθήσει στην έκφραση παιδιών διαφορετικής κουλτούρας ή νοητικής ανάπτυξης. (Kilgour, Reynaud, Northcote & Shields, 2015: 17).

Όλα όσα αναφέρθηκαν έχουν δημιουργήσει τις καταλληλότερες συνθήκες για ανάπτυξη της σκέψης. Η ανάπτυξη της σκέψης των παιδιών είναι το βασικό εργαλείο για την κατάκτηση της γνώσης. Η δημιουργικότητα και η φαντασία εμπλέκονται με την πραγματικότητα. Η οπτική της πραγματικότητας από την πλευρά του παιδιού αλλάζει, αποκτάει άλλη διάσταση. Η συνάφεια αυτών που καλείται το παιδί να μάθει, αλλά και η διαφοροποίηση ως προς τον τρόπο και τα υλικά είναι αυτά που οδηγούν στην αφαιρετική σκέψη.

Συνοψίζοντας και βάζοντας την δραματική τέχνη και το παιχνίδι ρόλου στο κέντρο διαπιστώνεται ότι η γλώσσα και η ανάπτυξή της από τις μικρές ηλικίες, η σκέψη του παιδιού, καθώς και το περιβάλλον του είναι τρεις βασικοί άξονες που διαμορφώνουν τον κατάλληλο «χώρο» ώστε να προσεγγιστεί η γνώση και να εκφραστεί το συναίσθημα. Σε αυτό το «σχήμα» απαραίτητη προϋπόθεση φαίνεται να είναι η συμμετοχή των παιδιών σε δραστηριότητες που τα αφορούν καθώς και στη διαμόρφωσή τους.

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΞΕΤΥΛΙΓΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΚΟΚΚΙΝΗ ΚΛΩΣΤΗ»

Με βάση το πιο πάνω θεωρητικό πλαίσιο, το πρόγραμμα που διεξήχθη στο Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού έδωσε στα παιδιά:

- α. Το περιβάλλον να νιώσουν ασφάλεια να εκφράσουν τις σκέψεις, τις αγωνίες και τα συναισθήματά τους.
- β. Τα μέσα να δημιουργήσουν τα δικά τους φαντασιακά περιβάλλοντα.
- γ. Τον τρόπο να κινήσουν το σώμα τους σε επίπεδο αδρής αλλά και λεπτής κινητικότητας.
- δ. Τις ευκαιρίες να αναπτύξουν τη δεξιότητα χρήσης της ελληνικής γλώσσας.
- ε. Τις δυνατότητες να αναπτύξουν πολλούς διαφορετικούς κώδικες επικοινωνίας.
- ζ. Τη δυνατότητα να αντιμετωπίσουν τον άλλο ως συνεργάτη και όχι ως εμπόδιο.

1| ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΟΜΑΔΑΣ

Αριθμός παιδιών: 8

Φύλλο: 2 αγόρια -6 κορίτσια

Χώρες καταγωγής: Ελλάδα, Πολωνία, Συρία, Γεωργία, Αίγυπτο, Αλβανία, Ρουμανία

Ηλικίες: 8-11 ετών

Γλώσσα επικοινωνίας: Ελληνικά

2| ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗΝ ΟΜΑΔΑ

Οι δραστηριότητες που επιλέχθηκαν εξ' αρχής είχαν ως βασικά χαρακτηριστικά τους τη μειωμένη απαίτηση πολύ καλής χρήσης της ελληνικής γλώσσας από τα παιδιά, τόσο στο επίπεδο κατανόησης των οδηγιών, όσο και στην πραγματοποίηση των ασκήσεων από εκείνα. Παρόλα αυτά δεν ακολουθήθηκε η τακτική της πλήρους αποστασιοποίησης από την ελληνική γλώσσα.

Ένα άλλο βασικό χαρακτηριστικό των ασκήσεων ήταν να καλυφθούν τα ενδιαφέροντα των παιδιών σε προσωπικό, ηλικιακό και διαφυλικό επίπεδο. Επιπλέον, δόθηκε μεγάλη σημασία στο πώς θα ένιωθαν οι συμμετέχοντες και οι συμμετέχουσες μέσα σε κάθε άσκηση που θα πραγματοποιούνταν.

Για τη δημιουργία των προγραμμάτων ακολουθήθηκε η εξής αλληλουχία:

- α. Γίνεται η πρώτη επαφή με τους άλλους. (Αυτό γινόταν κάθε φορά ώστε να αναπτύσσεται η κατάλληλη οικειότητα και η αποδοχή του άλλου).
- β. Δραστηριότητες ενεργοποίησης του σώματος και της επαφής με τους άλλους. Η επαφή μπορεί να είναι σωματική, βλεμματική, ακουστική.

- γ. Δραστηριότητες ανάπτυξης της εμπιστοσύνης. Οι δραστηριότητες αυτές οδηγούν τον καθένα να εμπιστευτεί τον άλλο τόσο ως προς την ασφάλειά του, όσο και ως προς τη συνεργασία τους.
- δ. Δραστηριότητες ατομικής έκφρασης.
- ε. Δραστηριότητες ομαδικής έκφρασης.
- ζ. Δραστηριότητες derolling και ανατροφοδότησης. Είναι σημαντικό να δίνεται μεγάλη σημασία στη διαδικασία της derolling, καθώς η «παραμονή» στο φανταστικό επίπεδο μπορεί να δυσκολέψει το παιδί στην πραγματική του ζωή.

Σε αυτό το πλαίσιο πραγματοποιήθηκαν συνολικά έξι συναντήσεις με την ομάδα.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΠΡΩΤΗ

Σκοπός: Γνωριμία

Στόχοι: Γνωριμία με τον εμπυχωτή και το πρόγραμμα, σταδιακή ανάπτυξη της εμπιστοσύνης και της προσωπικής έκφρασης, ένταξη στην ομάδα.

Στόχοι που αναδύθηκαν από τη συνάντηση: Αλληλοϋποστήριξη των μελών σε επίπεδο γλωσσικής επικοινωνίας και κατανόησης.

Υλικά: Μεγάλο ύφασμα, μαξιλάρια, χαρτιά, χρώματα.

1. Έγιναν δραστηριότητες γνωριμίας.
  - i. Ο εμπυχωτής αυτοπαρουσιάζεται και παρουσιάζει χωρίς πολλές λεπτομέρειες το πρόγραμμα που θα συμμετέχει η ομάδα.

- ii. Ο/ Η κάθε συμμετέχοντας/ συμμετέχουσα μοιράστηκε όποιες πληροφορίες ήθελε για τον εαυτό του. Π.χ. Συστήθηκαν, είπαν τη χώρα προέλευσής τους, μίλησαν για τη γλώσσα τους, την οικογένειά τους.
  - iii. Προτεινόμενη δραστηριότητα: Ζωγράφισε την οικογένειά σου σε ένα χαρτί και παρουσίασέ την στην ομάδα. Πάρε το ρόλο κάποιου μέλους της οικογένειά σου και μίλησε, περπάτησε ή συμπεριφέρσου όπως εκείνο.
2. Παρουσιάστηκε το πρόγραμμα. Στη σημείο αυτό έγιναν ερωτήσεις εάν γνωρίζουν το παραμύθι της Κοκκινোসκουφίτσας, πόσες φορές το έχουν ακούσει (μία, αρκετές, πάρα πολλές), ποιος τους το αφηγήθηκε. Επιπλέον, πώς νιώθουν για το παραμύθι και για τους ήρωες.
  - i. Ένα - ένα τα παιδιά έκαναν μία βόλτα στο χώρο παίρνοντας το ύφος, τη φωνή και τις αντιδράσεις ενός ήρωα της κοκκινোসκουφίτσας. Τα άλλα παιδιά μπορούσαν να σχολιάσουν, ή να αντιπροτείνουν κάποιες συμπεριφορές ή στάσεις.
3. Δημιουργήθηκε η κατάλληλη ατμόσφαιρα στο χώρο. Στρώθηκε ένα ύφασμα στο πάτωμα, μαξιλάρια και το κάθε παιδί βρήκε μία αναπαυτική θέση. Ο φωτισμός χαμήλωσε και επιλέχθηκε ένα θερμό χρώμα να φωτίζει τον χώρο. Ξεκίνησε η ανάγνωση τριών παραμυθιών κοκκινোসκουφίτσας:
  - i. των Γκριμ,
  - ii. Χαλκοσκουφίτσα ,
  - iii. Κοκκινোসκουφίτσα -Ελασσόνας
4. Ο κάθε συμμετέχοντας και η κάθε συμμετέχουσα αποφάσισε έναν ρόλο και τον παρουσίασε με την τεχνική του tableau vivant.

Στη συνέχεια περιέγραψε τα συναισθήματά του/ της όταν είχε αυτόν τον ρόλο ή όταν τον έβλεπε στους άλλους.

- i. Προτεινόμενη δραστηριότητα: Στο τέλος παίρνει ο καθένας τη στάση που είχε στο tableau vivant, και όλοι μαζί δημιουργούν έναν πίνακα του παραμυθιού. Απαθανατίζονται σε μία φωτογραφία.
  - ii. Τη φωτογραφία αυτή μπορούν να τη ζωγραφίσουν σε μεγάλη αφίσα.
5. Η ημέρα έκλεισε με μία ζωγραφιά του ρόλου τους. Η ζωγραφιά αυτή έπρεπε να έχει σημειωμένα και τα συναισθήματα του παιδιού για το ρόλο του.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΔΕΥΤΕΡΗ

Σκοπός: Γνωριμία και ενσωμάτωση

Στόχοι: Να εκφραστούν χωρίς δισταγμούς, να σεβαστούν το έργο του άλλου, να αποδεχτούν την παρουσία του άλλου, να συνεργαστούν.

Στόχοι που αναδύθηκαν από τη συνάντηση: Να μιλήσουν για τα συναισθήματά τους και για τις σκέψεις τους.

Υλικά: Χαρτιά, χρώματα

1. Η ομάδα κάθεται σε μία καρέκλα στον χώρο. Η καρέκλες δεν είναι τοποθετημένες με συγκεκριμένο προσανατολισμό. Η κάθε μία «κοιτάει» αλλού. Είναι σημαντικό να υπάρχουν περάσματα ανάμεσα στις καρέκλες. Υπάρχει μία καρέκλα για κάθε συμμετέχοντα/ συμμετέχουσα. Ο ένας/ η μία σηκώνεται, απομακρύνεται από την καρέκλα του/ της, Ξεκινάει να περπατάει αργά προς την κενή κα-

ρέκλα. Η ομάδα τον/ την «εμποδίζει» να καθίσει καλύπτοντας το κενό. Έτσι, όμως δημιουργείται νέα κενή θέση. Η κάθε κενή θέση πρέπει να καλύπτεται από κάποιο μέλος της ομάδας. Αλλάζει ο/η κυνηγός όταν καταφέρει να καθίσει σε κάποια κενή θέση.

2. Η ομάδα κάθετα γύρω από ένα τραπέζι. Το κάθε παιδί έχει ένα χαρτί και χρώματα. Δίνεται η οδηγία ότι ο καθένας ζωγραφίζει κάτι μέχρι να ακούσει τη λέξη «αλλαγή». Σε αυτήν την περίπτωση δίνει το χαρτί του/ της στο/ στην διπλανό/ ή του που βρίσκεται δεξιά (και αντίστοιχα βρίσκεται με ένα χαρτί από τον / την αριστερό/ ή διπλανό/ ή του). Συνεχίζει να ζωγραφίζει με την οδηγία να μην σβήσει ή μουτζουρώσει αυτό που έχει συμβεί στο χαρτί. Μπορεί, όμως να το συμπληρώσει. Ο χρόνος ζωγραφικής δεν πρέπει να ξεπερνάει τα 30 δευτερόλεπτα. Παρόλα αυτά, σε περίπτωση που γίνει αντιληπτό ότι κάποιο παιδί έχει μπερδευτεί ή δυσκολευτεί, μπορούμε να καθυστερήσουμε την αλλαγή.
3. Ο κάθε συμμετέχοντας και η κάθε συμμετέχουσα επιλέγει ένα στοιχείο της ζωγραφιάς του και το βάζει στην κίνησή του στο χώρο. Π.χ. εάν υπάρχει μία βάρκα μπορεί να κάνει κουπί.
  - i. Βρίσκει κάποιον να «συνομιλήσει» με την κίνηση. Καθώς κινούνται στο χώρο όταν το παιδί που έχει τη βάρκα συναντάει κάποιον π.χ. με αυτοκίνητο ή μηχανή δημιουργούν έναν διάλογο μόνο με την κίνησή τους. Τι θα συνέβαινε εάν ένας βαρκάρης συναντούσε στη θάλασσα έναν μηχανόβιο. Αντίστοιχα, τι θα συνέβαινε εάν ένα αυτοκίνητο, καθώς έστριβε στο δρόμο βρισκόταν αντιμέτωπο με μία βάρκα. Αφορμή γι' αυτήν την άσκηση είναι το διώνυμο του Προπ (Προπ, 1991). Δύο τυχαίες λέξεις-εικόνες μπορούν να αποτελέσουν ξεκίνημα διαλόγου ή ιστορίας.
  - ii. Το κάθε παιδί παρουσιάζει στη ομάδα την κίνηση του και η ομάδα προσπαθεί να αντιληφθεί τι παρουσιάζει.

- iii. Πίνονται ζευγάρια, συνδυάζουν τις κινήσεις τους και εξελίσσουν έναν διάλογο μέσα από την κίνησή τους. Παρουσιάζουν στους άλλους τον συγκεκριμένο διάλογο ο οποίος μπορεί να εξελιχθεί σε μικρή ιστορία.
- iv. Ο κάθε διάλογος «συναντάει» έναν άλλο διάλογο, ένα άλλο ζευγάρι. Αυτοί οι διάλογοι μπορούν πλέον να εξελιχθούν σε μία ιστορία.

Σιγά σιγά όλα τα ζευγάρια συνδυάζονται και φτιάχνουν διαλόγους κίνησης. Όταν όλα τα ζευγάρια έχουν πλέον εμπλακεί σε αυτήν τη θεατρική εικόνα, φτάνει η στιγμή που η ομάδα συναντιέται και δημιουργεί μία ιστορία. Η προετοιμασία δεν γίνεται μόνο θεατρικά, αλλά και με συνεννόηση και συζήτηση. Στην ιστορία αυτή μπορούν να ενταχθούν στοιχεία από τους κινητικούς διαλόγους, αλλά και ομιλία, ήχοι κλπ.

Πληροφορία: Εάν ο αριθμός των συμμετεχόντων είναι μονός, τότε μπορεί να δημιουργηθεί τριάδα ή ο εμπυχωτής να ενταχθεί στη δράση.

4. Μετά την ολοκλήρωση της παρουσίασης, μιλούν για τα συναισθήματα που υπήρχαν στη δράση, αλλά και για τα δικά τους συμμετέχοντας σε αυτήν. Με αυτόν τον τρόπο δίνεται στα παιδιά η δυνατότητα να αρχίσουν να διαχωρίζουν το συναίσθημα που υπάρχει στο φανταστικό πλαίσιο (ιστορία) και το συναίσθημα που τα διακατέχει ως συμμετέχοντες (πραγματικό πλαίσιο).
5. Ακολούθως, οι αρχικές μικρές ομαδικές ζωγραφιές ενώνονται με κάποιον τρόπο που επιλέγει η ομάδα. Αρχικά τοποθετούνται στο πάτωμα μία - μία, όπως το επιλέγει ο καθένας για τη δική του ζωγραφιά. Στη συνέχεια ο καθένας προτείνει μία αλλαγή. Αποφασίζεται μία οριστική θέση για την κάθε ζωγραφιά και δημιουργείται ένα μεγάλο ομαδικό έργο.
6. Ακούγεται η αφήγηση μιας ιστορίας της Κοκκινোসκουφίτσας.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΤΡΙΤΗ

Σκοπός: Ένταξη στο κλίμα του προγράμματος

Στόχοι: Να αναγνωρίσουν τα μέρη του παραμυθιού, να μπορούν να εκφραστούν μέσα από τις θεατρικές εικόνες του παραμυθιού, να αποδεχτούν τα συναισθήματα του άλλου.

Στόχοι που αναδύθηκαν από τη συνάντηση: Να μην φοβούνται ή ντρέπονται για τα συναισθήματά τους.

Υλικά: Χαρτιά, χρώματα.

1. Γίνεται στο κύκλο ανάγνωση από το βιβλίο «Μη φοβάσαι Κοκκινοσκουφίτσα» του Βασίλη Κουτσιαρή .Στο συγκεκριμένο βιβλίο παρουσιάζεται το παραμύθι μέσα από μία ιστορία όπου μία ομάδα παιδιών προετοιμάζει το παραμύθι να το κάνει θεατρική παράσταση.
2. Σε συγκεκριμένα σημεία γίνεται διακοπή της ανάγνωσης.
  - α. Η πρώτη διακοπή γίνεται στο σημείο που στο βιβλίο περιγράφεται το δάσος. Σε αυτό το σημείο η ομάδα καλείται να κινηθεί στο χώρο σαν να βρίσκεται σε ένα δάσος. Ο συντονιστής θέτει ερωτήματα καθώς η ομάδα περιπλανιέται στο δάσος: «Τι θα έκανες σε ένα δάσος; Πώς θα ένιωθες; Σε ποιες περιπτώσεις θα ένιωθες με τον συγκεκριμένο τρόπο; Τι θα συναντούσες; Πώς θα αντιδρούσες σε κάθε συνάντηση;». Σε αυτό το σημείο δίνεται η οδηγία να φτιάξουν μία εικόνα που να προκύπτει από τις προηγούμενες ερωτήσεις. Η ομάδα μένει ακίνητη και κάποιο μέλος συνεχίζει δείχνοντας π.χ. ότι συναντάει ένα ζώο, δείχνει το συναίσθημά του και την αντίδρασή του.

Προτεινόμενη δραστηριότητα: Τα παιδιά χωρίζονται σε ζευγάρια. Το ένα παιδί κλείνει τα μάτια και το άλλο το οδηγεί στο δάσος. Τα υπόλοιπα παιδιά γίνονται τα δέντρα. Είναι σημαντικό να νιώσει ασφάλεια το παιδί που έκλεισε τα μάτια και την ευθύνη που έχει το παιδί που καθοδηγεί.

- β. Η δεύτερη διακοπή γίνεται στο σημείο που στο βιβλίο η Κοκκινোসκουφίτσα συναντάει τον Λύκο. Σε ζευγάρια παρουσιάζεται διαλογικά η συνάντηση με τον λύκο. Αρχικά το κάθε ζευγάρι αυτοσχεδιάζει. Στη συνέχεια προετοιμάζει τον διάλογο για ένα λεπτό και τον ξαναπαρουσιάζει.
  - γ. Η τρίτη διακοπή της ανάγνωσης γίνεται στο σημείο που στο βιβλίο παρουσιάζεται ένα πρόβλημα: το κοριτσάκι που θα έπαιζε το ρόλο της Κοκκινোসκουφίτσας δεν θέλει να παίξει το ρόλο, επειδή δεν θέλει να τη φαι ο λύκος. Οι συμμετέχοντες πρέπει να προτείνουν λύσεις ώστε να ικανοποιηθεί το κοριτσάκι. Σε αυτό το σημείο αναγνωρίζεται ο φόβος ως ένα αποδεκτό συναίσθημα. Ένα συναίσθημα που είναι σημαντικό ο καθένας να το εκφράζει και να δέχεται βοήθεια από τους άλλους. Έτσι, από την ομάδα προτείνονται οι λύσεις οι οποίες παρουσιάζονται θεατρικά.
  - δ. Στο τέλος ο κάθε συμμετέχων επιλέγει έναν ρόλο, τον ζωγραφίζει και επιλέγει τρεις λέξεις που είναι θετικές και τρεις αρνητικές για τον ρόλο αυτό και τις καταγράφει στο χαρτί του.
  - ε. Γίνεται παρουσίαση των ρόλων και των λέξεων.
3. Η συνάντηση κλείνει με την ανάγνωση του τέλους του βιβλίου. Τα παιδιά ακούνε τι λύση έδωσαν οι συμμαθητές από το κοριτσάκι της ιστορίας. Συγκρίνουν τις δύο λύσεις και συζητούν πάνω σε αυτές.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

Σκοπός: Διάλογος

Στόχοι: Να αναγνωρίσουν τον διάλογο σε κάθε είδους επικοινωνία εκτός από την ομιλία, να σεβαστούν τον άλλο όταν μιλάει, να συνδεθούν και να επικοινωνήσουν μεταξύ τους, να αισθανθούν τον άλλο, να συνεργαστούν και να εμπιστευθούν τον άλλο.

Στόχοι που αναδύθηκαν από τη συνάντηση: Η ηλικία δεν παίζει ρόλο για το πόσο κάποιος μπορεί να φοβάται.

Υλικά: Χαρτιά, χρώματα.

1. Γίνεται συνάντηση της ομάδας. Λέει ένας μία λέξη κοιτάζοντας κάποιον. Εκείνος απαντάει με μία λέξη που να έχει σχέση με αυτήν που άκουσε κοιτάζοντας κάποιον άλλο. Αυτό συνεχίζεται μέχρι να πουν όλοι.
2. Κίνηση στο χώρο. Όταν συναντούμε κάποιον κάνουμε μία κίνηση και ο άλλος κάνει μία κίνηση-απάντηση. Δεν υπάρχει κανόνας στο τι πρέπει να απαντήσει.
3. Σε ζευγάρια κάνουν τον καθρέφτη.
  - α. Το ένα παιδί κινεί και το άλλο αντιγράφει.
  - β. Μπορούν να εναλλάσσουν μεταξύ τους όποτε το επιθυμούν το ποιος θα καθοδηγεί.
  - γ. Γίνεται ο ομαδικός καθρέφτης. Σε αυτήν την άσκηση το κάθε παιδί «παίρνει» την κίνηση από ένα συγκεκριμένο. Έτσι, υπάρχει το παιδί που καθοδηγεί. Το κάθε παιδί γίνεται αντιγραφέας και καθοδηγητής. Έτσι η κίνηση μεταφέρεται μέχρι το τελευταίο παιδί με μία μικρή καθυστέρηση. Π.χ. Το

πρώτο παιδί κάνει μία κίνηση, το δεύτερο την αντιγράφει από το πρώτο, το τρίτο από το δεύτερο κοκ.

4. Δημιουργούνται διάλογοι μόνο με φωνήεντα. Δίνεται στα παιδιά ένα θέμα (αυτό δεν είναι απαραίτητο, αλλά έχει ενδιαφέρον). Π.χ. Ζητάς από κάποιον πληροφορίες για το πώς θα φτάσεις σε συγκεκριμένη οδό. Ο τρόπος που θα επικοινωνήσουν τα παιδιά είναι μόνο με φωνήεντα. Μάλιστα, κάθε φορά μπορεί να δίνεται ένα συγκεκριμένο φωνήεν. Σε ζευγάρια παρουσιάζουν αυτούς τους διαλόγους.
  - α. Προτεινόμενη άσκηση: Να βρουν διαφορετικούς τρόπους χρήσης του φωνήεντος πού να έχουν συγκεκριμένο νόημα: π.χ. το /α/ ως πόνος, ως αγανάκτηση, ως αντίδραση, ως έκπληξη, ως ανακούφιση κοκ.
5. Δημιουργούνται διάλογοι κατά τους οποίους ο καθένας χρησιμοποιεί μόνο μία λέξη. π.χ. ένα διώνυμο λέξεων είναι το παρακαλώ/ αποκλείεται. Ο διάλογος δεν μπορεί να έχει άλλες λέξεις, αλλά τα παιδιά πρέπει να προσπαθήσουν να υπάρξει εξέλιξη στην επικοινωνία και ποικιλία στο ύφος, τον τόνο, τη σωματική συμμετοχή.
6. Δίνονται -ως σενάρια- πολύ μικρά αποσπάσματα από το παραμύθι της Κοκκινোসκουφίτσας που τα παρουσιάζουν με συγκεκριμένο διάλογο. Τον διάλογο αυτόν τον ετοιμάζουν προφορικά και τον καταγράφουν. Παρουσιάζονται οι διάλογοι θεατρικά.
7. Παρουσιάζονται οι διάλογοι στη σειρά ώστε να υπάρχει ακολουθία σκηνών. Έτσι θα γίνει προσπάθεια να παρουσιαστεί όλο το παραμύθι μέσα από την ακολουθία των διαλόγων.

8. Με έντονη κινητική δραστηριότητα που να δηλώνει χαρά και ενθουσιασμό κλείνουν τη συνάντησή τους. Το ένα παιδί δίνει έναν ρυθμό. Το επόμενο έναν άλλο κλπ. Όλη η ομάδα κινείται σε συγκεκριμένο ρυθμό, χτυπώντας χέρια, πόδια κλπ στο ρυθμό αυτό. Στον ρυθμό μέσα μπορεί να εντάσσεται και η φωνή.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΠΕΜΠΤΗ

Σκοπός: Η σκιά ως μέσο έκφρασης

Στόχοι: Να γνωρίσουν την τεχνική έκφρασης μέσα από τη σκιά, να συνεργαστούν, να εκφραστούν μέσα από τον λόγο, την κίνηση και την εικαστική έκφραση, να πειραματιστούν με το σκοτάδι/ φως.

Υλικά: Μπερντές (απλό πλαίσιο με τελαρωμένο ένα σεντόνι. Το πλαίσιο στηρίζεται σε κάποιο τραπέζι. Το ίδιο μπορεί να γίνει τεντώνοντας ένα σεντόνι στα πόδια ενός θρανίου το οποίο τοποθετείται ανάποδα πάνω σε κάποιο άλλο). Φωτισμός Μπερντέ (απλά σποτ, ή ακόμη και πορτατίφ με λάμπες led για να μην αναπτύσσουν θερμοκρασία). Διάφορα αντικείμενα του χώρου, αδιαφανή χαρτόνι, ψαλίδια.

1. Η ομάδα θα ασχοληθεί με τη σκιά.
2. Πειραματισμοί με το φως και τη σκιά. Στήνεται ένα απλό φωτιστικό σώμα προς τον τοίχο. Τα παιδιά πειραματίζονται ελεύθερα κάνοντας σκιές στον τοίχο. Στη συνέχεια οργανώνονται και συμμετέχουν ως εξής:
  - α. Ατομικά με τα χέρια. Βλέπουν ξεκάθαρα το σχήμα των χεριών, προσπαθούν να δημιουργήσουν εικόνες και οφθαλμαπάτες. Πειραματίζονται ταυτόχρονα με τη φωνή, το ρυθμό και την κίνηση του σώματός τους.

- β. Ατομικά με αντικείμενα. Επιλέγουν κάποια αντικείμενα από τον χώρο. Παρατηρούν το σχήμα που έχουν στη σκιά. Τα «μεταμορφώνουν» σε άλλα φανταστικά αντικείμενα. Π.χ. ένας μαρκαδόρος γίνεται πύραυλος ή σπαθί κοκ.
  - γ. Αυτοσχεδιάζουν σε ζευγάρια με τα χέρια ή/ και με τα αντικείμενα. Δημιουργούν αυτοσχέδιες ιστορίες με θεατές τα υπόλοιπα παιδιά. Στη συνέχεια οργανώνουν μία μικρή ιστορία με σύντομη συνεννόηση.
  - δ. Οι σύντομες ιστορίες ενώνονται και σε μικρή ομάδα φτιάχνουν μία μεγαλύτερη και πιο ολοκληρωμένη ιστορία. Δημιουργούνται δύο ομάδες που όταν η μία παρουσιάζει, η άλλη παρακολουθεί.
3. Δημιουργούν μικρές φιγούρες και πειραματίζονται με τα κοψίματα π.χ. κόβουν έναν κύκλο για κεφάλι και έπειτα κάνουν ανοίγματα για μάτια ή για στόμα. Δοκιμάζουν ξανά και ξανά. Με κάθε παρέμβαση που κάνουν δοκιμάζουν την εξέλιξη στο φως.
  4. Παρουσιάζουν μικρούς αυτοσχεδιασμούς με θέμα την Κοκκίνο-σκουφίτσα, τον Λύκο, τη γιαγιά, ή ζώα του δάσους.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΕΚΤΗ

Σκοπός: Η δημιουργία ένα σκηνικού

Στόχοι: Γνωριμία με τα υλικά, να εκφραστούν ελεύθερα μέσα από τα εικαστικά, να παρουσιάσουν μία ιστορία σε εξέλιξη, να συνεργαστούν σε ένα ομαδικό έργο.

Υλικά: Υφασμάτινος καμβάς, χρωματιστά χαρτιά (συσκευασίας), υγρά χρώματα, πινέλα, μαρκαδόροι, λαδοπαστέλ κοκ.

Δόθηκε στην ομάδα ένα καμβάς 3Χ1. Το κάθε παιδί δημιούργησε μία σκηνή από το παραμύθι της Κοκκινোসκουφίτσας. Η σκηνή τοποθετήθηκε στον καμβά. Το ομαδικό έργο δείχνει την εξέλιξη του παραμυθιού μέσα από τα μάτια των παιδιών· μέσα από τις διαφορετικές προσεγγίσεις του κάθε πολιτισμού.

3| ΑΠΟ ΑΠΟΣΤΑΣΗ

Την περίοδο της καραντίνας έγιναν οι ακόλουθες δραστηριότητες μέσω υπολογιστή.

1. Δόθηκαν οδηγίες για κατασκευή φιγούρας με ένα ψηφιακό έντυπο. Τα παιδιά δημιούργησαν τις δικές τους φιγούρες στο σπίτι τους και τις πλαστικοποίησαν στο χώρο του Δικτύου.
2. Ζητήθηκε από τα παιδιά να αφηγηθούν την Κοκκινোসκουφίτσα στη γλώσσα καταγωγής τους. Την αφηγήθηκαν και ηχογραφήθηκε η συγκεκριμένη αφήγηση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Κοντογιάννη, Ά. (2000). *Η Δραματική Τέχνη στην Εκπαίδευση*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Bäckman, K. (2014). Childrens' Play as a Starting Point for Teaching Mathematics in Preschool. In T. Meaney, O. Helenius, M. L. Johansson, T. Lange, & A. Wernberg (Eds.), *Mathematics Education in the Early Years Results from the POEM2 Conference, 2014* (pp. 223-234). Malmö: Springer.

Broekhuizen, M. L., Mokrovab, I. L., Burchinal, M. R., Garrett-Peters, P. T., & The Family Life Project Key Investigators. (2016). Classroom quality at pre-kindergarten and kindergarten and children's social skills and behavior problems. *Early Childhood Research Quarterly*, 36, 212-222.

Ching, Y. *Exploring the Impact of Role-Playing on Peer. Feedback in an Online Case-Based Learning Activity*. Boise State University. Boise: Boise State University.

Chronaki, A. *An entry to dialogicality in the maths classroom: encouraging hybrid learning identities*.

Chronaki, A. (2008). An entry to dialogicality in the maths classroom: encouraging hybrid learning identities. In M. César, & K. Kumpulainen (Eds.), *Social Interactions in Multicultural Settings* (pp. 117-144). Rotterdam: Sense Publishers

Chronaki, A. (1997). *Case Studies in the Teaching of Mathematics through the use of Art-Based Activities*. University of Bath, Philosophy, Bath.

Chronaki, A. G. (1990). *An investigation of the Potentiality of using Drama in the Teaching of Mathematics in Secondary School*. University of Bath, School of Education, Bath.

Chronaki, A. (2011). Troubling Essentialist Identities: Performative Mathematics and the Politics of Possibility. In M. Kontopodis, C. Wulf, & B. Fichtner (Eds.), *Children, Development and Education: Cultural, Historical and Anthropological Perspectives* (pp. 207-226). Springer.

De Leo, J. (2003). Arts and Mathematics: *An Integrated Approach to Teaching*. Expressions Learning Arts Academy - "Academic Excellence Enhanced by the Arts" . Gainesville : Expressions Learning Arts Academy.

Duah, F., & Croft, T. (2011). Students as Partners in Mathematics Course Design: Some Findings from an Ethnographic Case Study. (B. Barton, & M. Thomas, Eds.) *The CULMS Newsletter* , 4, 4-11.

Kilgour , P. W., Reynaud , D., Northcote , M. T., & Shields , M. (2015, January). *Role-Playing as a Tool to Facilitate Learning, Self Reflection and Social Awareness in Teacher Education*. Retrieved from ResearchOnline@Avondale : http://research.avondale.edu.au/edu_papers

Lerikkanena, M.-K., Kiurua, N., Pakarinena, E., Poikkeusa, A.-M., Rasku-Puttonena, H., Siekinenb, M., et al. (2016). Child-centered versus teacher-directed teaching practices: Associations with the development of academic skills in the first grade at school . *Early Childhood Research Quarterly* , 36, 145-156.

Moore, M. M. (2004). *Eastern Michigan University DigitalCommons@EMU* . Retrieved from Senior Honors Theses: <http://commons.emich.edu/honors>

Nunes, T., & Bryant, P. (1996). *Τα Παιδιά κάνουν Μαθηματικά*. (Σ. Λειβαδοπούλου, & Γ. Σαρηγιαννίδου, Trans.) Αθήνα: Gutenberg Ψυχολογία.

Piaget, J., & Inhelder, B. (2000). *The Psychology of the Child* (Vol. 3). (H. Weaver, Trans.) New York: Basic Books.

Reunamo, J., Leeb, H.-C., Wuc, R., Wang, L.-c., Maue, W.-Y., & Line, C.-Y. (2013). Perceiving Change in Role Play. *European Early Childhood Research Journal*, 21 (2), 292-305.

Serap, E., & Gülen, B. (2009). A Study on the Effect of Mathematics Teaching Provided Through Drama on the Mathematics Ability of Six-Year- Old Children. *Eurasia Journal of Mathematics, Science & Technology Education*, 5 (1), 79-85.

Ufuktepe, U., & Ozel, C. T. (2002). *Avoiding Mathematics Trauma: Alternative Teaching Methods*. Crete: ERIC ED477833.

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society - The Development of Higher Psychological Processes*. (M. Cole, V. J. Steiner, S. Scribner, & E. Souberman, Eds.) Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.

Ward, K. S. (2013). Creative Arts-Based Pedagogies in Early Childhood Education for Sustainability (EFS): Challenges and Possibilities. *Australian Journal of Environmental Education*, 29, 165-181.

Yardley, K. (1995). Role Play. In J. Smith, R. Harré, & L. Langenhove, *Rethinking methods in psychology* (pp. 106-121). London: Sage.

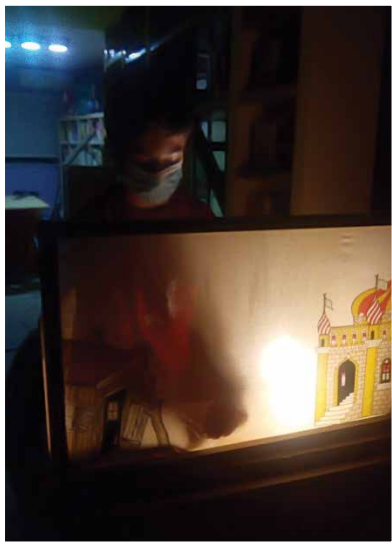
Αυδή, Α., & Χατζηγεωργίου, Μ. (2007). *Η τέχνη του Δράματος στην εκπαίδευση* (Vol. 1). Αθήνα: Μεταίχμιο.

Προπ, Β. Γ. (1991). *Μορφολογία του Παραμυθιού* (Vol. 3). (Α. Παρίση, Trans.) Αθήνα: Ινστιτούτο του Βιβλίου Α. Καρδαμίτσα.

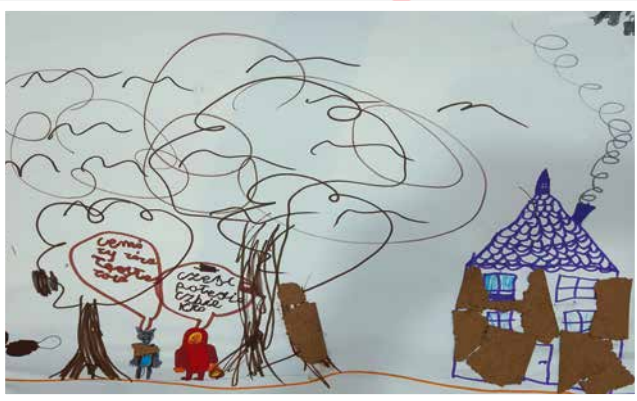
Παράρτημα Ι

Φωτογραφικό υλικό

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ ΤΗΣ ΚΟΚΚΙΝΟΣΚΟΥΦΙΤΣΑΣ

ΣΑΡΑΝΤΑΠΟΡΟ ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ

Παραλλαγή του παραμυθιακού τύπου “Η Κοκκίνοσκουφίτσα”

Α κι απου λети ήταν μια φουρα κι ναν κινό, ένα έμουρφο κουρτσούλι
που έμισκνι μι τα μαμάκατ κι
τούν μπαμπάκατ σιαπέρα στα μαντριά. Όταν γιόρταζι ιπέρσι η μανιάτ
τν εκανε δώρ
ου μια
κατσιούλα κόκκιανι. Κι αυτήν τν έβαζι όλ τν ωρα κι τα αλλά τα πιδιά τν
έβγαλαν
Κοκκιανοκατσιούλου.

Μια μέρα τλέει η μάνατς:

—

Ωω κοκιανοκατσιούλου μα, κλούριασα μια τραχανόπτα, παρτην μι
του ταψί κι να τν παένς στ
μανιάς, στ αλλη τ μιριά από του πο
υτάμι, να τδεις τι φκιαν κιάλας.

—

Σώσι αμα είνι μαμάκα, είπι η Κοκκιανουκατσιούλου, δα μι νυχτώσ.
Έβαλι η μάνατς ένα πιστιμάλι απάν στου ταψί κι του κουρίτς κίντσι
μαναχότ για τμανιά τ.

Στου δρόμου έβρισκνι ένα σουρό ζούζουλα κι αρνίθια κι

τχαιριτούσαν.

Τι λαγοί, τι γκουστιρέοι, τι
γκαχιλώνις, τι μπουμπουνάρια, τι καρμούζις, τι τσιόνια, όλα
τχαίρουνταν κι δεν τφουβούνταν
ντυπ.

Εκεί που πιρπατούσι έκατσι σι μια πατλιά να χέσ κι μαζιψι κι ξινίθρις.
Άκουσι τότε φουρλατό
στ ζίγρις κι τα πλια κι τα ζούζουλ
α σκαπέτσαν.

—

Τι γίγκι τώρα, είπι η κοκκινοκατσιούλου.
Ύστια γυρνάει κι νατους η λύκαρους. Λαχτάρσι του κουρίτσι.

—

Λίλι !!! εσκουξι. Ντου ρα λύκους, ντου ρα λύκους, μο αυτός εικεί.
Αιπάν τα αυτιά κι τλέει:

—

Που παέντς μα μαναχιάς στα αρμάνια?

—

Παένου τραχανόπτα στ μανιάμ, ισένα τι σι νοιάζ?

—

Αααα, να τνπείς τα χειριτήματα. Άιντι φέγου τωρα.
Εκουσι τουν ανήφουρου η λύκαρους, έβγαλι του παγούρι του
κουρτσούλι κι ήπια νιρό απ ταλαχτάρα. Κίντσι πάλι του δρόμου κι
δεν σταμάτσι ντυπ. Ύστια απού
ώρ
α έφτασι στου σπít τς
μανιάς τς. Αρχίτιρα όμους είχι παένει η λύκους κι γέλασι τα μάκου
τάχα ήταν η Κοκκινοκατσιούλου
κι εικίν η σαλιά τουν άνοιξι. Χλαπ κι κάτ τν έχαψι η λύκαρους.
Γκουρλώθκι παραλίγου κι γριντώθκι

στουν ύπνου.

Φταν κι από λέτι η Κοκκινοκα
τσιούλου κι βαράει τν πόρτα:

—

Ωωωω μανιά, μανιά οσο ου!!!!

Σκώνιτι η λύκουσ,

—

τι να φκιάσου να τν φαου κι αυτήν? Ααα δα βάλου τα στρανια τσ
μάκουσ κι δα τ γιλάσου.

Βαζ τα φουστανια, τν μαντήλα κι τα γυαλιά τα γκαβουμάκουσ κι είπι μι
λιανή φουνή
όσου μπόρισι:

—

Έμπα μέσα μα ανοιχτά είνι...

Μπήκι η Κοκκινοκατσιούλου , γλέπει καταί στου κριβάτι, κλούρα στ
φλουκάτ η μακου.

—

ω γιαγιακα μα τι κλουριάσκισ, σήκου σε έφιρα πίτα.

—

δεν μπουρώ μωρ μάναμ, μι κρούει θιρμασιά.

—

ωωω μανιά τι μύτη έφκιασισ,
σαν πατλιτζιάνα γίγκι.

—

Για να φεγν η μύξισ απ τν αστόχια κουρίτσιμ

—

ωωω μανια μα τι τα γκουρλουσισ ετς τα ματια, γκαβάθκισ κι άλλου?

—

Για να γλέπου του τσιγκιλάκι κουρίτσι μ

—

ωωω μα μανια κι συ, τι μασέλα εφκιασις, έβαλις άλλη τρανύτιρ?

—

Για

να σι ντριρλικώσου.....Και χλάπ μια χαψιά κι αυτήν τν έκανι.

—

Μπο μπο μπο μπο .....έκανι η λύκους.

—

Δα τουν πάρου λιγου, έσκασα στου φαί.

Επισι στου κριβάτι κι τουν πήρι ένα κι ένα.

Πέρασι η ώρα κι φάγκι στου σπίτ τα μάκους ένας κυνηγός

καψιαλιάρς, που γύ

ρζι στου κουριό ουδι

έτσι, ναι τσιόνια ναι λαγοί.

—

Ααα δα παενου ιδω τ Θεια να πιώ έναν καφέ κι ύστιρα παένου στου
κουριό.

—

Θειά ωωω θειά, ...Δα μισμέριαζ σκέφκι. Κοιτάει απ του παραθύρι,
ταράθκι: Η λύκους τν κλια

ντούρλα κι κοιμούνταν. Πθινά η μάκου. Μ

παίνει μέσα η κυνηγός, τουν τφικάει μια στουν κώλου,

άνοιξι αυτός τς έχεσι κι τς δυό, γιαγιά κι αγγουνή.

—

Λιλι πιδούλι μ τι μας έφκιασι η λύκαρους, να φαει του κιφάλιτ να φάει.

Χάρκαν όλοι μαζι έκατσαν έφαγαν τν πίτα κι πέταξαν του λύκου στ
κουπριά.

Κι έζησαν αυτοί καλά κι μεί καλύτερα

Η ΧΑΛΚΟΣΚΟΥΦΙΤΣΑ

ΣΚΙΑΘΟΣ

Παραλλαγή του παραμυθιακού τύπου “Η Κοκκινোসκουφίτσα”

Μια φορά κι έναν καιρό, ήταν ένα αντρόγυνο κι είχανε κι ένα κορίτσι που το λέγανε Χαλκοςκουφίτσα. Αυτό το κορίτσι είχε και μια μανού και της πήγαινε κάθε βράδυ φαΐ.

Μια μέρα, κει που πήγαινε στη μανού το φαΐ, βρήκε ένα λύκο στο δρόμο. Και τη ρώτησε ο λύκος και της είπε: “Πού πας;” Κι εκείνο είπε: “Πάω στη μανού μου φαΐ”. Κι είπε ο λύκος: “Πού είναι το σπίτι της μανούς σου;” Και λέει το κορίτσι:

“Να, αυτό το μικρό σπιτάκι που φαίνεται”. Τρέχει τότες ο λύκος πιο μπροστά και πήγε στη μανού του κοριτσιού. Χτυπάει την πόρτα και φώναξε: “Γιαγιά!” Η μανού θαρρούσε πως ήταν η εγγονή της και του λέει: “Άνοιξε. Το μανταλάκι έχω στην πόρτα”. Άνοιξε ο λύκος, μπήκε μέσα. Η γριά ήταν πεσμένη και κουκουλωμένη στο στρώμα και λέει στο λύκο: “Άφησε το φαΐ που μου ‘φερες απάνω στο τραπέζι, κι έλα πέσε”. Γιουρντάει ο λύκος και την έφαγε τη γριά και πήγε ύστερα κι έπεσε στο στρώμα της και κουκουλώθηκε.

Σε λίγο πήγε και το κορίτσι και βροντούσε. Και λέει από μέσα ο λύκος: “Το μανταλάκι είναι στην πόρτα. Άνοιξε”. Άνοίγει το κορίτσι, του λέει

ο λύκος: “Άφησε το φαΐ απάνω στο τραπέζι, κι έλα πέσε”. Άφησε το κορίτσι το φαΐ απάνω στο τραπέζι και πήγε κι έπεσε, θαρρούσε το κακόμοιρο πως ήταν η μανού του στο στρώμα. Κι έλεε: “Α! μανού, τι μαλλιαρά χέρια έχεις!” Και της λέει ο λύκος: “Για να σ’ αγκαλιάσω”. “Τι μεγάλο στόμα έχεις, μανού!” Κι είπε ο λύκος: “Για να σε φάω!” Και το κατάπιε το κορίτσι.

Περάσανε μέρες, και δε φάνηκε το κορίτσι να γυρίσει στη μάνα του και στον πατέρα του. Σηκώνεται η μάνα του και πήγε στο σπίτι της γριάς και είδε το λύκο. Σαν τον είδε, τρόμαξε, έκλεισε την πόρτα και λάκισε. Πάει στον άντρα της και λέει: “Στο στρώμα της γριάς είναι ένας λύκος και κοιμάται”. Αρματώνεται τότες ο άντρας της και πηγαίνει στο σπίτι της γριάς και βλέπει κι αυτός το λύκο. Τραβάει μια με το όπλο στο κεφάλι του και τον σκοτώνει. Τον σβαρνίσανε ύστερα και τον πήγανε στην ακρογιαλιά. Σκίσανε την κοιλιά του και βγήκαν από μέσα η μανού με το κορίτσι ζωντανοί. Και πετάξανε το λύκο και ζήσανε κείνοι καλά κι εμείς καλύτερα.

(Γεωργίου Ρήγα, Σκιάθου Λαϊκός Πολιτισμός, Σκιάθος)

Γεωργίου Α. Μέγα. Κατάλογος ελληνικών παραμυθιών. Άννα Αγγελολοπούλου - Αίγλη Μπρούσκου. Επεξεργασία παραμυθιακών τύπων και παραλλαγών.

«Ξετυλίγοντας την κόκκινη κλωστή».

Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα εμπνευσμένο από τον κόσμο των παραμυθιών των αδελφών Grimm και αφιερωμένο στην Κοκκινοσκουφίτσα.

δίκτυο | network
για τα δικαιώματα | for children's
του παιδιού | rights

Πρεσβεία της
Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας
Αθήνα